

Tartu südalinna kultuurikeskuse koosloometegevuste kokkuvõte

Tartu linnavalitsus

juuni 2022

Tartu südalinna kultuurikeskuse kavandamine on leidnud avalikkuses suurt vastukaja, kuid peamiselt on räägitud hoone asukohast. Uue kultuurikeskuse kandva telje moodustavad raamatukogu ja kunstimuuseum, aga sellest peab kujunema tõeline kogukonnakeskus, kuhu kõigil on põhjust tulla ja end hästi tunda. Ideekorje algatati ja koosloome töötoad korraldati selleks, et tartlased saaksid kultuurikeskuse funktsioonide ja sisu osas kaasa mõelda.

Ideede kogumine ja soovide kaardistamine aitab lähemale laiapõhjalisema arusaamani, milline on meie unistuste kultuurikeskus.

Koosloometegevuste kokkuvõtte lisatakse rahvusvahelise arhitektuurivõistluse lähteülesande juurde.

Koosloome töötoad

Tartu südalinna kultuurikeskuse ettevalmistuse käigus korraldati kaks koosloome töötuba. Mõlemas toimusid aktiivsed arutelud, elav küsimuste voor ja inspireeriv mõttevahetus – huvi Tartu linna ühise ruumi paremaks kujundamise vastu on suur ja arvamusi kogunes palju.

11. aprillil 2022 koosloome töötoas keskenduti **liikuvusele ja parkimisele** ning otsiti vastust küsimusele, millist linnasüdat me aastal 2029 tahame. Soojenduseks tutvustas Tõnis Savi Liikuvusagentuuri koostatud südalinna kultuurikeskuse parkimisvajaduse analüüsi, Kristi Grišakov Tallinna tehnikaülikoolist koos Spin Unitiga tehtud Tallinna parkimispoliitika arengusuundade analüüsi ja linnaarhitekt Tõnis Arjus Tartu linna suuremaid plaane.

Laudkondade arutusel toodi välja, et mõistlik oleks maksimaalselt ära kasutada olemasolevaid parkimiskohti ja lähedal asuvaid parkimismaju. Südalinna peab kiiremas korras muutma jalakäijasõbralikumaks, alustades Riia-Turu ristmiku ümberehitusest ja kõvakattega pindade vähendamisest. Leiti, et kultuurikeskuse alune parkla suurendab kesklinnas autode arvu, kuid siin peaks seda hoopis vähendama. Oldi ühel nõul, et tänavatel olevaid parkimiskohti tuleb kindlasti vähendada, aga küsimuseks jäi, kas need peab ka kuskil asendama ja kui, siis kus on seda kõige mõistlikum teha. Toodi välja, et sõidukite parkimise puhul peab eristama vajadust ja mugavust ning liikuvusruumi puhul on oluline ka psühholoogiline kaugus. Praegu tundub Tasku keskus kesklinna pargist kaugel, sest Riia-Turu ristmik on jalakäijale väga ebameeldiv, aga jalgsi käimise puhul loeb meeldiv ja tunnetuslik keskkond lisaks ohutusele – mõnus teekond tundub ka lühem.

25. aprillil toimunud koosloome töötoa teemaks oli **pargid ja elurikkus** ning põhiküsimuseks, kuidas loodus ja inimesed linna ja parki ära mahuksid nii, et üks ei tõrjuks teist. Alustuseks tutvustasid Aveliina Helm vastvalminud kesklinna pargi seisundi, elurikkuse ja ökoloogilise sidususe analüüsi, Merle Karro-Kalberg projekti „Kureeritud elurikkus“ põhimõtteid ja parkide kasutamise uurimisvõimalusi ning Anna-Liisa Unt vaates Tartu linna roheruumi.

Laudkondades arutati, milline on hea park, mida inimesed pargis teha tahavad, millist loodust seal näha ja kogeda soovivad ning kuidas südalinna kultuurikeskuse projektiga elurikkust toetada. Kõlama jäi, et ootused uue kultuurikeskuse väliruumile ja maastikuarhitektuurile on suured: nii võiks seal kindlasti näha ka vertikaal- ja katusehaljastust, integreerida park paremini jõeäärega, suurendada selle mitmerindelisust (põõsad jm kõrged rohttaimed), liigirohkust ja vaheldusrikkust. Rindeliselt kasutatavas pargis võiks ehk jalutada ka puulatvades, nt elamusraja võimalus. Loodus võiks linnas olla karvane, sueline, okkiline, ohutu ja kasutatav, lopsakas ja mitmekesine, kodumaine ja õpetlik. Ära ei saa unustada ka kliimamuutusi, nt valingvihmade teemat. Inimesed tahaksid pargis mõnusalt olla ja end vabalt tunda: lugeda selg vastu puud raamatuid, kõndida paljajalu murul, grillida ja piknikku pidada, välilugemissaali või joonistusklassi kasutada, aiakultuuri näitusega tutvuda. Loevad väikesed detailid nagu joogivesi nii inimestele, lindudele kui ka putukatele, erinevate aastaaegade võimendamine ja talvine kasutus, töökohad õues. Ka korraldati mõtteid, et ehk leiab linna tihendamiseks vähemväärtuslikke kohti (Magistri park, sadamakvartal jt). Tartus peaks parke olema kõigile, aga kõik ei pea olema ühes pargis – nii jääbki arhitektuurivõistluse ülesandeks kõik hea ja vajalik ära mahutada, aga jätta piisavalt ruumi iseolemiseks ja puutumatuks looduseks.

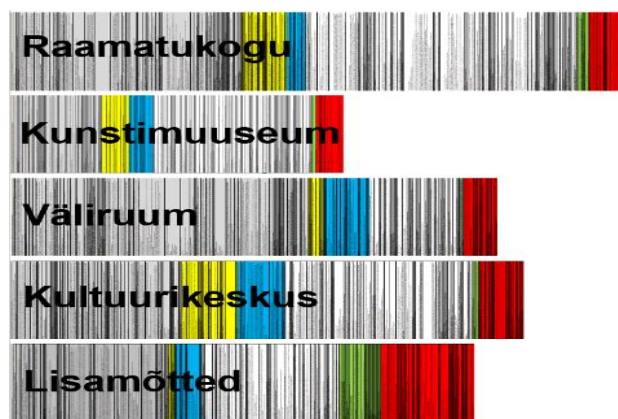
Ideekorje

Tartu südalinna kultuurikeskuse ideekorje toimus Tartu linnaraamatukogus, Tartu kunstimuuseumis ja Tartu linna kodulehel 31. märtsist 30. aprillini 2022.

Tartlasi kutsuti kaasa rääkima nii kohaliku meedia kaudu kui ka kodudesse saadetud infovoldikute ja [videoklipiga](#). Kunstimuuseumisse ja raamatukogusse olid üles seatud infostendid ja vastamiseks väljas paberankeedid. Suurem osa vastuseid laekus Tartu linna kodulehele.

Osales 190 inimest, pakuti kaugelt üle 1000 mõtte ja ettepaneku, vastati 7 küsimusele:

- Milline võiks olla unistuste raamatukogu või kunstimuuseum? Millest tunded puudust praeguses raamatukogus või kunstimuuseumis?
- Millised raamatukogud või kunstimuuseumid on sulle meelde jäänud mujal Eestis või maailmas, mis on seal meeldinud?
- Mis võiks olla ühes unistuste pargis või põnevas väliruumis? Mis kutsuks õue ka pimedal ja külmal ajal?
- Mis teeks uue kultuurikeskuse eriliseks? Kuidas see oleks kõigile kutsuv olemiskoht?
- Mida soovid veel lisada seoses kultuurikeskuse kavandamisega?

Kõige sönakamad oldi raamatukogu osas, kus arvamused olid ka kõige põhjalikumad-pikemad, sisaldades ühes vastuses mitmeid erinevaid mõtteid. Vastused jagati järgmisteks teemarühmadeks: arhitektuur, ruum ja keskkond (hall), emotsioon ja tunnetuslik ruum (kollane), huvitav või omapärane idee (sinine), vastuseis südalinna kultuurikeskuse projektile,

sh pargi kaitsjad ja muu asukoha pakkujad (punane), varia, sh võimalikud lisateenused (valge).

Ideekorje tulemused on rõõmustavad eelkõige põhjusel, et vastused olid äärmiselt üksikasjalikud ja kõikehõlmavad, mis näitab, et kaasarääkimise ja osalemise soov on suur. Isegi kui vastaja ei poolda südalinna kultuurikeskuse rajamist kesklinna parki ja puude mahavõtmist, siis on näha, et ta mõtleb kaasa teistes küsimustes (kuidas parandada raamatukogu ja kunstimuuseumi tingimusi, millist hoonet tahetakse jne). Nii säilib avatus ja dialoogivõimalus – ühiselt arutledes, ootusi ja muresid jagades mõistame erinevaid soove paremini ning saame need arhitektuurilahendusse põimida. Igal juhul on selge, et kesklinna park ja vanad pargipuud on inimestele äärmiselt tähtsad ning südalinnas soovitakse võimalikult

palju rohelisust ja õhku. Uus projekt peab tegelema elurikkusega ja arvestama kliimamuutustega.

Raamatukogu

Praeguses raamatukogus on liiga madalad laed, igatsetakse avarust, hubasust ja soojust, et uus keskkond ei tuleks „liiga modernne ja steriilne“. Tähtis on sisekliima ja hea ventilatsioon („*praegu on väga tolmune ja raamatud ajavad silmad kipitama*“).

Huvi pakuvad tasuta broneeritavad rühmaruumid, õppimise ja töötegemise ruumid, lugemisgrupp, raamatuesitlused, kirjanikega kohtumised. Raamatukogus võiks olla lava kirjandusõhtute, luulevõistluste, inspiratsioonikõneluste korraldamiseks ning lastele eraldi muinasjutud ja nukuetendused. Lisateenuseid toodi palju välja, aga ka seda, et võiks jääda kitsama fookuse juurde („*ei pea tingimata õmblema või pilli mängima*“): klassikalise raamatukogu funktsiooni ei tohiks kaaperdada.

Erinevalt Tartu ülikooli raamatukogust ei tohiks uues raamatukogus olla sunnitud vaikus. Vaikus on muidugi oluline, aga samas tahetakse vältida keeldu suhelda või rühmades tööd teha, vestelda, arutada. Ka lasteala võiks olla, kus nad ei peaks olema vait ja võiksid teha valjemat häält, aga samas ei segaks liigselt teisi. Üldse tuuakse Tartu ülikooli raamatukogu palju välja nii hea kui ka halva näitena.

Raamatukogu juures võiks olla kohvik, kuhu saab minna raamatuga, sh väliruumis, aga ka võimalus enda sööki ja jooki tarbida – siinkohal on ka taskukohasus oluline. Loomulikult on raamatukogus kõige tähtsam lugemissaalid ja rohkem raamatuid (avariilid), aga ka kohtumispaik, ajaveetmiskoht, suhtlemisruum.

Enim mainitud märksõnad:

avar, ruumikas	24
kohvik	22
istumine, mugavad toolid, diivanid	19
pesad, sopid, eraldumisvõimalus	18
hubane, õdus	18
rühmatöö, koosolek, suhtlemine, aruteluruum	17
päevavalgus, vaated, suured aknad	17
lava, saal, salong (kirjandusõhtud, luulevõistlus, raamatuklubi, omaloomingu esitamine)	17
taimed, rohelus	13
töö, õppimine	12
masinad, käsitöö	9
olemiskoht, ühine elutuba, lebotamine, ajaveetmine	8
kohvimasin, mikrolaineahi, oma võileib	8
ligipääsetavus	6
lasteala, noored	6
kaasaegne	6
näitus	5
õueala, välilugemisala, õuekoosolek	5
muusika, pillimäng	5
ventilatsioon, hea sisekliima	4
puit	3
jalgratas	3
rent, oma üritused	2
loodusega/pargiga koos, sümbioos	2
tuule- ja päikesevari	2

Tsitaadid:

- *Arhitektuur võiks olla põhjamine ja viibimist soodustavalt avar, valgusküllane ja naturaalsele materjalidele rõhku panev. Ja kui keegi ütleb, et miks nii suur – siis avarus on võti. Ruume annab mõelda läbi nii, et ka hiljem saab üht-teist liigendada, kuid avarus, õhk ja valgus on olulised juba alguses sisse arvestada. Praegune raamatukogu on väga eemale peletav.*

- *Avarusest, mitmekesisusest, mugavusest. Raamatukogu peaks olema koht, kuhu saad heas mõttes uppuda ja kus aeg kaotab tähenduse. Võimalused õppetegevusteks võiksid olla väga head, et noori meelitada rohkem raamatute juurde.*
- *Praeguses raamatukogus tunnen puudust kohast, kus maha istuda, vahetada kogemusi, ideid ja suhelda teiste sarnase mõtlemisega inimestega ja rääkida oma lemmikutest raamatutest, anda soovitusi jne. Praeguses raamatukogus on küll võimalus kohapeal lugeda, aga nagu teada, siis raamatukogus peaks vaikselt olema juhuks, kui keegi midagi parasjagu loeb. Just sellepärast olekski ühte raamatukokku vaja kas eraldi ruumi või eraldi suuremat nurgakest, kus inimesed saaksid suhelda ilma, et nad kedagi teist segaks.*
- *Unistan raamatukogust, mis on kohtumise paik, saaks öelda sõbrannale: saame seal kokku ja kindlasti tema kohe teab ja soovib ka sinna minna.*
- *Unistan raamatukogust, mis oleks terve linna ühine elutuba. Lapsena veetsin väga palju aega raamatukogus (Töölö raamatukogu, Helsingi), sest seal oli siiralt meeldiv lihtsalt istuda ja koomiksit sirvida, ja sooviksin seda sama ka Tartu lastele. Raamatud peavad olema linna keskmes, et inimene satuks nende juurde pidevalt ja justkui kogemata, nii kasvab lugev rahvas.*
- *Raamatukogu võiks olla kohtumiste ja vaimutoidu saamise paik. Ödus, avar ja valge, samas eraldumisvõimalustega süvenemiseks ja kaugtööks. Raamatukogu peaks arvestama nii mudilaste kui eakatega, kõigil peaks olema seal hea olla ja tekkima teretulnud tunne. Raamatukogu peab olema igas mõttes avatud, sh ka öhtustel aegadel ja nädalavahetustel, et inimestel oleks üldse võimalik seda kasutada.*
- *Ma väga-väga igatsen sellist avatud väliruumi, mis võimaldaks pidada õuekoosolekuid või lihtsalt mõnusalt aega veeta, kuid mis veidi hoiaks ilmastikunähtuste eest (päike ja vihm mõlemad), et tekiks juba märtsis-aprillis võimalus tuulevarjus õues raamatut lugeda.*
- *Rohkem rohelist. Raamatukogud on vaikuse ja rahu sümbolid, samuti on seda loodus. Leian, et raamatukogus võiks olla võimalus nautida nii raamatuid kui loodust samaaegselt. See võiks väljenduda nii väli- kui siseparkide olemasoluga. Kõiksugu rahustavad valged helid on ideaalsed ühele õppijale ja ka lugejale. Lisaks sellele on värske õhk kasulik.*
- *Raamatukogu peaks olema väärikas, luksuslik, korrapärane, harmooniline, et seda külastavad inimesed tunneksid end ülendatult – niivõrd ilus, et seda tuldaks imetlema. Kui inimestes tekib seeläbi austus selle koha või ehitajate vastu, on õppimise ja kultuuri edenemise eeltingimus täidetud. Seega ei*

peaks raamatukogu püüdma n-ö ajaga kaasas käia ega inimeste meelt lahutada.

- *Raamatukogu võiks sulanduda loodusesse nagu segu Arvo Pärdi keskusest ja Kopenhaageni ülikooli alast (tegelikult on Kopenhaagenis teisigi kohti, mida võiks uurida) – jalgrattatee ja kõnnitee võiksid olla orgaaniliseks osaks projektis. Mulle meeldis Taani arhitektide ütlus linnaruumi planeerimisel: uut ehitades ei mõtle, mida me linnalt ära võtame, vaid kuidas linnaruumi juurde anda. Seetõttu looklevad uute ehitiste ees, vahel, keskelt läbi rattateed, lisanduvad vaateplatvormid, istumisalad, rohealad.*
- *Raamatukogu peaks paiknema mujal, mitte kesklinna pargis. Kesklinna park on imeline koht, kus keset linna hetkeks suuremast sagimisest eemalduda, istuda omaette pingil või puu all, lugeda raamatut või niisama mõtiskleda. Seda keskkonda saab paremaks teha ainult puude, pinkide jm pargielementide abil, mitte suure koguse betooni ja klaasi abil. Kasutan kesklinna parki linnas olles väga sageli väikeseks omaette olemiseks, kahtlemata sagedamini kui kasutaksin mis tahes avaliku funktsiooniga asutust selle koha peal.*
- *SÜKU ei sobi üldse keskparki iseäranis Tartu Kaubamajale hiiglaslikuks lisahooneks. Seega on kõige rohkem meeldiks lahendus, kus keskparki arendatakse pargina edasi.*
- *Raamatukogu on tänapäeval siiski nishikoht. See ei peaks võtma ruumi südalinnas pargi arvelt. On efektiivsemaid linnaruumi kasutamise mooduseid. Raamatukogu - jah, aga pigem mitte südalinnas.*

Kunstimuuseum

Muuseumi osas paistavad vastanud olevat väga kursis kunstieluga ja tunnevad hästi selle probleeme – seega on soovid ka praktilised, et kunsti eksponeerimise võimalused paraneksid ja muutuksid mitmekesisemaks.

Muretsetakse, et püsinäituseks ja korralikuks kunstigaleriiks pole praegu ruumi. Tahetakse nii moodsat kunsti, mis oleks tegevuste rohke ja vau-efektiga, aga samas soovitakse vältida elitaarsust ja et ei peaks kartma („hirmutav eksperimentaalne moodne kunst“, „liiga kontseptuaalne“). Välja on toodud vahetuvad näitused Tartu kunstile, kaasaegse kunsti galerii, personaalnäituste võimalus, eraldi Tartu kunstnike tööd. Oodatakse võimalust kogusid rohkem ja kaugemalt toodud või teisi kunstiliike näidata (skulptuur, graafika, joonistused, tarbekunst, arhitektuur), ka välismaise kunsti tutvustamist ja monumentaalseid installatsioone.

Arvatakse, et virtuaalreaalsus ja digilahendused muutuvad olulisemaks (sh ka kodune näitusekülastus). Samas tuuakse välja, et liiga palju elektroonilise ekraane ei tekita süvenemise ja rahu tунnet („*kunstimuuseum ei pea konkureerima tsirkusega*“).

Ligipääsetavus valmistab paljudele praeguses majas muret, uutes ruumides peaks mõtlema ka vaegkuuljatele ja -nägijatele ning intellektipuudega külastajatele, oluline on ka ühistranspordi kättesaadavus. Kunst võiks tulla inimestele lähemale, olla kutsuv ja sõbralik.

Välja on pakutud kunsti ja raamatute ühendamise idee. Lasteala võiks olla esteetiline ja kunstipärane, et „*tekitada varajasesst lapsepõlvest huvi kunsti vastu ja arendada esteetilist meelt*“.

Pakutakse, et muuseumis võiksid olla erinevad töötoad, kogukondlikud tegevused ja õppimisvõimalused, selgitamaks mh vähikutele/kunstivõõrale/tavainimesele, kuidas kunsti lugeda või kaasaegset kunsti tõlgendada. Huvi pakuks kohtumised kunstnikega ja loomeprotsessi näitamine, samuti ise kunsti loomine ja ise tegemine.

Leidub mitmeid, kes ütlevad, et praegused ruumid meeldivad ja ei tunnegi millestki puudust. Unistuste muuseumi märksõnadeks on avarus, õhk ja valgus („*et ei oleks kogu ruum akendeta*“), see peaks olema ahvatlev. Teise äärmusena soovitatakse kolida muuseum ERMi.

Enim mainitud märksõnad:

püsinäitus, galerii, rohkem näitusepinda	19
avar	19
kohvik	12
töötoad, muuseumitunnid	12
ligipääsetavus	11
Tartu kunst, Tartu teema	8
pingid, diivanid, tugitoolid	7
kaasaegne	5
muuseumipood	4
digi, virtuaalreaalsus, interaktiivne	4
roheline, loodus	4
tasuta	3
lasteala, noortele tegevus	3
garderoob	3
raamatukoguga seotud	3
parkimine	2

hubane	2
kunstiraamatukogu	2

Tsitaadid:

- *Puudust tunnen kaasaegsusest, õhust, avarusest. Unistuste kunstimuuseum on ajaga kaasaskäiv, elav olend, kes suhtleb sinuga juba lävepakust üle astudes, on väarikas (mäletades ajalugu), kuid uudishimulik (katsetades kõike uut). Tasakaalukas!*
- *Kunstimuuseum võiks olla kõigile kutsuv, mitte hall maja kusagil nurga taga. Selline ahvatlev „tule siia, meie juurde!“. Üldjuhul jalutatakse muuseumitest mööda, sest neid ei panda tähelegi või ei julgeta sisse astuda.*
- *Kuna kesklinna pargi kõrvalt jookseb Vabaduse puiestee, oleks hoone ise justkui aiaks liiklusrüüa vastu, ent hoiaks teisel pool ennast imelist parki. Maja alt saaks aga läbi jalutada ja kuskilt ka jalgrattaga läbi sõita, nii et jalakäijaid ei tülitaks.*
- *Olen väga vähe praegust muuseumi külastanud, miskipärast on sinna kuidagi keerulisem sisse astuda kui raamatukokku. Ühes asutuses külastaksin ilmselt sagedamini.*
- *Suurim kunstiteos on loodus. Eriti on sellist laadi kunsti tarvis südalinnadesse, kus liigub palju rahvast ning õhku ja ruumi on vähe. Palun jätke alles see park ja leidke kunstimuuseumile teine koht.*
- *Tartu Kunstimuuseum asub ka väga mugavas kohas ja ajaloolises hoones. Mina arvan, et kunstimuuseum ei pea olema kindel koht, vaid peab tekitama erinevaid näitusi ka mujal. /.../ Nii saab kasutada kohti, mis meil linnas juba ehitatud ja pöörata tähelepanu sellele, mis meil linnas toimub, millised pargid ja majad on ja ka tekitada erinevates Tartu piirkondades elavatele inimestele võimalust aeg ajalt näitusi külastada ka oma linnaosas. Mina usun, et uue hoone kesklinnas ehitamine ei aita kuidagi linna kultuurile. Ainult kasutades juba ehitatud vanu kohti, ümber mõtestades neid ja tekitades uusi näitusi saame Tartu linna paremaks teha.*

Park ja väliruum

Oodatakse innovaatilisi tegevusi, sh mitte unustades täiskasvanuid. Lisaks istumisvõimalustele ka seismise või nõjatumise kohti, et talvel päikese käes kohvi juua. Talvise kasutuse teemad üldse väga olulised: mänguväljakud ka talvel kasutuses, rattaparkla siseruumis võimaldaks ka talvel sõita, soojendusega ruum (infrapuna, UV lambid) ja klaaspaviljonid talvist avalikku ruumi nautida.

Õuealaga harjutamiseks on seal vaja sündmusi. Samas peaks vältima, et see ei muutuks ühe sihtgrupi alaks (nt rulapark). Põnevamate märksõnadena kõlavad rullisuplats, lõke, päkapikumaa, jõulu-muinasjutt, välikino, näitused, kiikumine, kelgumägi, uisuplats, lumelinn, vabaõhu tantsuplats, avalik saun, karussell, tasuta wifi, töötegemiseks ja kohtumiseks lauad, talveaed, kus roheluses ja soojuses õuevaadet nautida, välisseintel linnagraffiti.

Vastajatele oluline loodus: ka hoone võiks maastikuga kokku sulada (rohekatus, roheseinad, ühendus väli- ja siseruumi vahel).

Haljastuse osas soovitakse rohkem okaspuid, et ka talvel rohelus, mitmerindeliste, enamate põõsastega, liigirohket taimekooslust, igihaljust: „*Park võiks olla lopsakas ja metsik ning taimestik võiks pakkuda avastamisrõõmu igal aastaajal.*“ Mh toodi ka välja, et haljastus võiks varjata Kaubamaja parklat ja vähendada liiklusmüra. Südamelähedane on elurikkus, kohalike taimede tutvustamine, aga ka eksootilisemate taimede kasvatamine (magnoolia, hõlmikpuu jne), võimalikult vähe sillutatud ala, õitsvad põõsad, lindude pesakastid ja söögimajad: „*Pargis ei tähtsustaks vaid olemasolevaid hämaraid alleesid, pigem võiks rohkem rõhku panna madalamatele puudele ja erinevatele põõsa-aladele ja püsililledega istutus-aladele.*“

Mänguväljak võiks olla naturaalistest materjalidest, ei soovita kataloogitooteid. Kasutada võiks loomingulisi mänguasju (kunstiõpe, omapärased vormid, laiad liumäed, kuulamistorud ühest pargi otsast teise). Palju sooviti sportlikke aktiivseid tegevusi, aga pakuti ka, et need võiks jääda Ülejõe parki ja „*keskpark jääks tervikuna soliidsema promeneerimise ja jaoks ja lastepargiks.*“

Pargi puhul ei tohiks unustada ühendust jõega – nt suur trepp (a la Helsingi katedraal), istumise ja olemise koht, vaated jõele, vaatemängud, etendused, rohkem avarust.

Enim mainitud märksõnad:

põõsad, taimed, puud, lilled, viljapuud	31
pingid, lamamistoolid, istumiskohad, pikutamispingid	29
valgustus, valgusmäng, installatsioon	29
katusealune, lehtla, varjualune	19
välkohvik, soe jook, jäätis	16

mänguväljak, mänguvahendid lastele	16
vabaõhulava, muusika	11
näitus, skulptuurid	11
purskkaev	10
tiik, veesilm, oja	9
sport, aktiivne tegevus	8
piknik, grill	8
sündmused õues	7
niisama olemine, omaette	7
lauad, õuekoosolekud, töö, õppimine	7
lugemine	7
lõkkekoht, elav tuli	6
vaikus, müra vähendamine	6
kiikumine, võrkkiiged	6
sulandub maastikku, rohesein, rohekatus, vertikaalhaljastus,	5
uisuplats, liuväljak	5
tuulevari	5
joogiveekraan	4
lauatennis	4
wc	3
talveaed	3
malelaud	3
hubane	3
vaated Emajõe	2
mitmetasandiline	2
sisehoov, aatrium	2
prügi sorteerimine	2
linnagraffiti, tänavakunstisein	2
rattaparkla (siseruumis)	2
välükino	2

Tsitaadid:

- *Teeks nii, et park ei ole kultuurikeskuse ümber, vaid kultuurikeskus ongi osa pargist läbi arhitektuurse lahenduse (roheseinte ja rohekatusega). Hoone sulandugu olemasolevasse või loodavas maastikku. Talveaia laadne lahendus, klaasist pinnad, mis loovad ühenduse väliruumi ja siseruumi vahel võimaldavad kasutada ruumi ka külmal ajal. Rohekatus saaks talvel*

muutuda kelgumäeks, liuväljaks, lumelinnaks vms (ma tahan uskuda, et see on insenertehniliselt võimalik).

- *Võiks olla palju-palju pinke. Tartu parkides on pinke üldjuhul vähe. Ja palju-palju loodust ümber. Park võiks olla nii tihe ja mõnus, et sinna sisse minnes kaob ära tunne, nagu oleksin linnas.*
- *Mina alustaksin sellest, et teha kesklinna äge laste- ja noorteala, kus nad tahaksid olla ja hüpata ja liikuda. Kuskil võiks olla siis ka selle tasakaalustamiseks rahuliku, aga mitte metsiku kujundusega olemisvõimalus vanematele inimestele, armunud paaridele jne.*
- *Olenevalt hooajast võiks nii linnaraamatukogu kui kunstimuuseumi tegevused laieneda hoonest välja parki. Raamatukogu puhul välilugemissaal(id), milles on lubatud erinevad tegevused a la osades siseruumides (arutelud, töötoad, lauamängud jms). Muuseumi puhul väljapanekud, sh a la näitused Telliskivi loomelinnakus Fotografiska ees.*
- *Põnevad valguslahedused, sh puude-põõsaste välja valgustamine. Talvel võiks mõnele platsile teha väikese lumelinna. Tore oleks n-ö kõlakoja või väiksema lava olemasolu.*
- *Kõige halvem, mida teha saab, on see park majaga või mis tahes muude suurte tehiselementidega ära nüsida. Minu unistuste pargis on ruumi ja õhku, see ei ole betooni ja klaasi vahele ära kägistatud.*
- *Park jäägi pargiks. Ei tahaks liigseid atraktsioone ja häirivat infomüra. Kesklinnas on müra ja kirevust niigi palju. Väike vaikuseoas pigem.*
- *Samal kohal Tartu linnas peab kindlasti olema park. Eeldan, et võib olemasoleva parki ehitada ümber, tekitada väikse piknikuala, miks ka mitte spordiväljaku, panna istumiskohti ja kindlasti sorteerimisvõimalustega prügikaste, tekitada putukatele "hotelle", lindudele oma kohti, mänguplatsi jne. Miks mitte ehitada pargiruumi, kus kesklinnas saab lihtsalt puhata?*

Kultuurikeskus

Uus kultuurikeskus peaks olema kogukonnakeskus, inimeste kokku toomise paik, avatud ruum, kus pole barjääre (sh tasuta olemise koht, ei tõrjutaks eakaid, elukunstnikke, mitte kõige paremal järjel inimesi). Kultuurikeskuse teeks silmapaistvaks kodanike koda: „Võiks olla ala – kodanike koda, mis kutsuks maailmaasju, poliitikat arutama, nt kord nädalas võiks keegi linnapoliitikutest,

linnaalitsusest või volikogust, seal avalikult inimestega maailma asju arutada. Ja lisaks kasutada üldse ka temaatilisteks aruteludeks.“

Põnevamad märksõnad spordi integreerimine majaga ehk ronimisseinad, supiköök (päästetud söögi restoran), paranduskelder, mänguväljak kui omaette kunstiteos, vähekureeritud kuulutuste tahvel igaühele, tasuta wc ja veevõtakraan, mida saab kasutada mugavalt otse õuest sisse astudes ja ei pea ekstra võtit küsima, väärtfilmikino.

„Roheteemadel ja ligipääsetavuse teemadel ei saa olla kokkuhoidu“: hoone võiks sulanduda maastikku („nagu mõni kääbiku maja“), puude mahavõtmist kompenseeriks rohekatus ja taimeseinad.

Oodatakse midagi, mis esindaks Tartu vaimu, on linna visiitkaart ja maamärk. Peljatakse, et tuleb kolakas, kaubamajalik, halva õhuga, ilmetu, betoonist kast, aga oodatakse silmapaistvat ja arhitektuuriliselt kunstilist, ligitõmbavat.

Enim mainitud märksõnad:

kohvik, välikohvik, katusebaar	20
taimed, rohelus	16
avarus, avatud, valgusküllane	15
rohekatus, taimesein, sulandub maastikku, side pargiga	10
sopid, introvertide nurgakesed, eraldumisvõimalus	10
istumine kõigile, olesklemisala	9
kokkusaamiskoht, põlvkondadeülene	9
katuseterrass, katusepark	7
käsitöö, tööruumid, huvitegevus	7
mitmefunktsionaalne, üritused, õpitoad	7
kino	7
ligipääsetav	7
tasuta, tarbimisvaba ruum, möödaminnes sisse astuda	6
nullenergia, keskkonnasääst, roheteemad	6
visiitkaart, maamärk, silmapaistev, ligitõmbav, põnev arhitektuur	5
saal, lava (avalik), kontsert, konverents, tants	5
rendiruumid (sünnipäev, proov, muusikakuulamise tuba, õppimine)	5
lastealad, mänguruumid, mänguväljak	4
klassikaline arhitektuur, ajalooline	4
kaasaegne arhitektuur	3
kirjatarvete, raamatute, käsitöö pood	3
parkla	3
hubane, kodune, õdus, soe, sõbralik	3

liigendatud, mitte kaubamaja	3
sportlik tegevus	3
teater	2
kapid asjadele, garderoob	2
joogiveekraan	2
ventilatsioon, hea õhk	2

Tsitaadid:

- *Ma ei tea, kuidas see arhitektuuriliselt võimalik oleks, aga see peaks olema avar ja kutsuv, kuid samal ajal võimaldama eraldatust ja üksi aja nautimist.*
- *Rohekatused või taimeseinad, mis toimiksid kuumasaarte vähendajana, oleksid kutsuvad linnaruumi elemendid (nt piknikuala, lugemisala), kompenseeriksid puude mahavõtmist praeguselt pargialalt.*
- *Peaasi, et poleks väliselt lihtsalt üks järjekordne kast, vaid juba välimusest huvitav ja ligitõmbav hoone. Nt Riia raamatukogu või Oodit teavad välimuse järgi kõik. Ideaalne oleks loomulikult parki sulanduv hoone, mis pakuks ka oma välimusest avastamis- ja mänguilmu.*
- *Vabaduse puiestee poolne ehitis võiks olla perspektiiviga Vabaduse puiestee jalakäijate alaks muutmiseks. Seda toetaks jõepoolse esimese korruse kavandamine restoranide, kohvikute, äripindade tarbeks. Vabaduse puiestee omab potentsiaali koondamiseks ajaveetmist ja meelelahutust ning tagab, et pärast kultuurikeskuse sulgemist öhtusel ajal piirkond ei sure välja. Süku, Emajõe äär ning autovaba puiestee koos moodustavad korraliku tõmbekeskuse.*
- *See võiks olla võimalikult hästi ühendatud piirneva linnaruumiga. Igas hoone küljes võiks olla sissepääs. Tahaks, et tänavalt oleks võimalik näha hoone sisse ja et hoone seest oleks võimalik näha tänavale. Kindlasti võiks tänavakorraldusel olla üks hea kohvik, mis muutub öhtul baariks ja mis laieneks suviti ka tänavale/parki. Tualett võiks olla samuti suur ja kõigile linlastele lihtsasti ligipääsetav.*
- *Palun, kasutage puitu! Kultuurikeskus saaks olla väga unikaalne kui Eesti esimesi mastaapne ühiskondlik puitehitis.*
- *Kultuurikeskus võiks olla enneolematu hüpermodernse arhitektuuriga, kus iga nurk või kõverdus on detailselt planeeritud. Hoone peab sobituma täpselt oma lookusesse, nii X-, Y- kui ka Z-teljel, millest 4. dimensioon ehk aeg läbi voolab. See peab ennekõike arvestama pargiga, kus see asuma saab.*

- *Keskusesse astudes ei tohiks olla tunnet, et kas oled ikka õiges kohas, kas pead sositama ja mis nüüd üldse tegema peaks. Võiks olla rohkem nagu astuks kohvikusse või näiteks Aparaaadi tehase poealasse. Keskuse pargi poolset ala võiks kasutada ka välikohvikuna ja muude ürituste jaoks, et ei peaks isegi majja sisse astuma, et melust osa saada.*
- *Kuna kultuurikeskus asub parki asendama, siis võiks ta olla väga loodussõbralik. Tartu kohta oleks see eriti tore, kuna Tartus on juba mitmeid hooneid kavandatud loodussõbralikel viisidel ning tänu sellele saaks äratada inimestes huvi loodussõbralikkuse vastu.*
- *Aknaid omajagu. Ja toataimi, rohelist seinal. Peenutsev ei tohi olla, et igaüks julgeks sisse astuda ja käe kultuuri järele sirutada.*
- *Tervislik eluviis on inimeste seas aina rohkem populaarsust kogunud ja põnevad uudsed spordialad pakuvad aina suuremale hulgale noortele huvi. Pakuksin välja kultuurikeskuse seinapindasid sobivas osas ronimisseinadena kasutusele võtta.*
- *Avatud ruum, millesse sisenemisel või mille kasutamisel on võimalikult vähe barjääre, loob võimaluse kõigil inimestel osa saada kultuurist. Sh neil inimestel, keda me kipume välja tõrjuma – eakad, elukunstnikud, mitte kõige paremal sotsiaalsel järjel inimesed. Avatud ruum võiks olla kasutatav ilma, et inimene peaks selleks kasutama raha.*
- *Üks oluline asi on veel see, et selles hoones töötaksid erineva vanusega inimesed, mitte et ei oleks ainult noored inimesed, sest vastasel juhul tekitab tunde, et teised vanusegrupid ei ole oodatud, et see ei ole koht/ruum kõigile.*
- *Jätke palun puud alles! (ehitage puude ümber/otsa/alla vms)*
- *Palun ärge ehitage Sükut Kesklina parki. Me elame keskkonnakriisi ajastul, mil iga haljasala ja puu loeb, kindlasti ka linnas, kus kuumadel suvedel pakuvad kõrbeilma eest parimat kaitset puud ja pargid.*
- *Planeeritud asukohta ei tuleks sellist hoonet rajada. See on liiga suur ja võtab liiga palju tänasest pargialast. Võibolla sobiks mahult madalam hoone Poe tänava äärde endise kaubahoovi asukohale, kuid pigem võiks suurema hoone asukohaks valida tänase ERMI ja endise Raadi sõjaväelennuvälja ümbruse. See ala on vaja täita linnalise ruumiga, sest asub ainult 2km kaugusel kesklinnast.*

Lisamõtted

Lisaküsimuses, kus sai jagada veel täiendavaid mõtteid kultuurikeskuse kavandamise osas, rõhutatakse veelkord üle teemasid, mida eelnevates küsimustes osaliselt juba ka käsitleti.

Paljudes vastustes mainitakse, et kultuurikeskus on väga oodatud ja nüüd oleks see vaid vaja ära teha („*See peab valmima - kui me seda võimalust praegu ei kasuta, ootab Tartu seda veel vähemalt pool sajandit!*“, „*Jube elevil, et me selle lõpuks saame!*“), ka rõhutatakse, et valitud asukoht on sobiv („*Et vähemalt Tartu südalinn oleks hoonestatud nagu ta on olnud varem.*“)

Samas on üksjagu ka neid, kellele asukoht ei sobi, sest park peaks jääma pargiks. Mitmetel juhtudel pakutakse ka alternatiivseid asukohti, kõige enam soovitatakse ehitada hoone ERM-i juurde või kasutada ERM-i olemasolevat hoonet. Muudest asukohtades pakutakse veel Magistri tn parklat, Toomkirikut, katlamaja, Atlantist, Ülejõe restorani, Annelinna. Üks omapärane ettepanek laiendaks arhitektuurivõistluse ala nii, et hoone saaks ehitada üle Emajõe südalinna kultuurisillana.

Mitmed vastajad on mures hoone arhitektuuri pärast, kartes, et see tuleb liialt modernne, kandiline, betoonist või klaasist, must kast ning liiga suur („*Kultuurikeskus ei pea olema hiigelsuur kolakas. Rohkem hubasust ning liigendatust!*“). Palju rõhutatakse roheluse vajadust nii hoone sees, fassaadil, katusel kui ka hoone ümbruses, kus tuleks elurikkust suurendada.

Paljud vastajad rõhutavad, et hoone peab olema kõigile ligipääsetav ja taskukohane koht, kus võib ka niisama olla, „...*et keskus pakuks lahendat olemist südalinnas ka neile, kelle taskutes raha ei ole!*“.

Tähelepanu juhitakse ajaloolistele kihistustele, soovitades Kauba tänava taastamist või markeerimist ning hoone arhitektuuri ja paigutuse puhul arvestada ajalooliste linnakvartalite, bastionite ja kauba-hooviga.

Mitmed vastajad peavad oluliseks, et uus hoone ei suurendaks kesklinna autoliiklust ning et hoonesse oleks mugav ligipääs nii jala, ratta kui ka ühistranspordiga tulijatel.

Südalinna kultuurikeskusesse soovitatakse tuua ERR-i Tartu stuudio ja kunagises Tarvase restoranis paiknenud Elmar Kitse seinapannoo, mis asub ERM-i kogudes. Veel soovitakse kultuurikeskusesse fotokeskust, avalikku sauna, lasteaeda ja kooli, maa all asuvat laekendega saali, rataste remondipukki, kiikesid jm.

Enim mainitud märksõnad:

tehke ära, juba ootame	19
muu asukoht	14
park peab alles jääma	14

ei taha modernset arhitektuuri (kandiline, betoon, klaas, suur)	7
koht kõigile (ligipääsetav, taskukohane, niisama olemiseks)	6
hoone pargi osana (sh elurikkust suurendades)	5
ajaloolised kihid	4
kesklinn linna moodi (tihedam hoonestus)	4
ei tohi autoliiklust suurendada (mugav jalakäijatele, ratturitele)	4
siseruumides rohelised aiad ja rohelist	3
siduda Vabaduse pst ja Emajõeaga	3
ERRi stuudio	2
Roheline taimesein fassaadil, haljastus katusel	2
Elmar Kitse pannoo	2
katusebaar, kohvik	2

Tsitaadid:

- *Mina leian, et kesklinna park võidaks tohutult, kui sinna tuleks kaasaegne roheline mõtlemisega ja linnaruumi sulandunud hoone, millest hoone ise oleks üks osa, aga kogu ümbritsev park selle osana kujundataks esteetiliselt ümber. (Jalgrattad jalakäijatest eraldi ja näiteks kasvõi maja alt „kangialusest“ läbi!)*
- *Et kultuurikeskus tooks võimalikult vähe autoliiklust kesklinna juurde. Enamusel inimestel on tegelikult töökorras jalad all ja nad on ka võimelised neid kasutama.*
- *Aastal 2022 võiks olla linnaruumi loome piisavalt tulevikkuvaatav, et mitte kutsuda rohkem autosid ühiskonda. St kultuurikeskus peaks olema äärmiselt mugav jalgsi, ühistranspordi ja rattaga lähenedes. Eks harv ligipääs üksikule transpordisõidukile on hädavajalik (mugavuse dimensioonis sekundaarne eelnimetatuile). Aga autoparkla on eelmise sajandi monstrum, mille võiks juba praegu tegemata jätta, mitte alles paari aastakümne pärast häbenema ja eemaldama hakata neid.*
- *Kindlasti tuleb hoone rajada praegu kavandatud asukohta. Linnakeskus peab olema linn, mitte põld.*
- *Loodan, et tuleb fantaasiaküllane ja mõnus avalikus ruumis olemise koht, kuhu saab ka niisama tulla, mitte ainult üritusele.*
- *Kavandatav hoone maht on liiga suur. Selle rajamine keskparki ei ole põhjendatud. Hoone asukoht peaks olema hoopis Raadil või väiksemas mahus poe tänava ääres, säilitades keskpargi täies mahus.*

- *Peatage suurushullustus kesklinnas. Uus Kaubamaja on juba piisavalt kole ja proportsioonist väljas võrreldes muu ümbrusega. Olge pieteeditundelised ja austage ajalugu!*
- *Kultuurikeskus ei peaks ehitama linnaparki, selle asemel võiks park korda teha, et Tartus oleks palju rohelist ja õhku.*

Head näited: raamatukogud

Vastustes mainitakse üle 40 erineva raamatukogu, kõige enam Helsingis asuvat Oodit (u 30 korda), lisaks ka Oslos asuvat Deichmanni (4), Riia uut raamatukogu (3), Dokki Aarhusis (3), Göttingeni raamatukogu (2), Helsingi Ülikooli raamatukogu (2).

Veel nimetatakse järgmisi raamatukogusid: Taanis Koldingu linna raamatukogu, Stockholmi linnaraamatukogu, Praha tehnikaraamatukogu, Espoo Omena keskus, Kopenhaageni Kuninglik Raamatukogu, Oxfordi raamatukogu, Vennesla raamatukogu Norras, The University of Aberdeen New Library, Sendai Mediatheque Jaapanis, New York Public Library, Pasila raamatukogu, Rikhardinkatu raamatukogu Helsingis, Helsingøri raamatukogu Taanis, Centre Pompidou Pariisis, BNF Pariisis (Prantsusmaa rahvusraamatukogu), Aleksandria raamatukogu (Bibliotheca Alexandrina), Oulu ülikooli raamatukogu, Müncheni rahvusraamatukogu, Amsterdami Linnaraamatukogu, Valmiera raamatukogu, Göttingeni raamatukogu Saksamaal, Aalto ülikooli raamatukogu, Zürichi ülikooli raamatukogu, Malmö raamatukogu, Tampere raamatukogu, Sydney State Library.

Eesti näidetest nimetatakse kõige enam Tartu Ülikooli raamatukogu (9) ja eriti rõhutati sealset mõnusat õhustikku. Veel nimetatakse rahvusraamatukogu (3), Viimsi uut raamatukogu (3), Pärnu raamatukogu (2), Jõgeva raamatukogu (2), Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogu (2), Delta õppehoone raamatukogu (2), Tallinna Keskraamatukogu, Viljandi raamatukogu, TalTechi raamatukogu. Mitmel korral mainiti ka Rahva Raamatu raamatupoodide head õhustikku.

Mõned tsitaadid, mis näitavad, kui erinevad ja tihti vastandlikud on inimeste soovid:

- *Raamatukogude puhul meeldib hüpermodernsus, väga hästi planeeritud ruumikasutus.*
- *Mulle meeldivad raamatukogud, mis ei ole nii kohutavalt moderniseeritud, kus on sellist vana hõngu sees.*
- *Kaunistustega (miks mitte draakonikujudega) keerdtrepid ja laemaalingud on erinevate välismaiste raamatukogude puhul meeldinud.*
- *Minu unistuste raamatukogus on suur ruum, kus on täielik vaikus – seal on võimalik segamatult tööd teha. Seal ei ole mingit krabistamist, kontsadega kõndimist ega sosistamist.*

- *Neisse on hea ja mugav minna autoga pärast tööpäeva lõppu ning seal ei töllelda igasugused kõrvalised tegelased mingi muu pläustiga. Raamatukogu on raamatutele ja nende laenutamisele.*
- *Raamatukogud on kontseptuaalselt surnud, raamatuid enam eriti ei loeta, pigem võiks see olla koht, kus saab midagi teha ja teiste (sh vanemate ja targemate, nt läbi loenguseeriatega) suhelda.*

Head näited: kunstimuuseumid

Vastustes nimetatakse ligi 50 erinevat muuseumit üle maailma. Kõige rohkem saab tähelepanu meie oma Kumu (16 korda) ja Soome Kiasma (12). Veel nimetatakse mitmeid kordi järgmisi tuntud muuseume: Pompidou keskus (5), Tate Modern (5), Stedelijk Museum Amsterdams (4), Guggenheimi muuseumid (4), Louvre (3), The Metropolitan Museum of Art New Yorgis (3), Ermitaaž (3). Mitu korda mainiti veel selliseid muuseume: Aros Aarhusis, Louisiana kaasaegse kunsti muuseum Taanis Humlebækis, D'Orsey Pariisis, Munch Oslos, New Yorgi moodsa kunsti muuseum ehk MoMa, MAAT muuseum Lissabonis, Van Gogh muuseum Amsterdams.

Lisaks on vastajatele silma jäänud Fondation Maeght, Pariisi Rodini muuseum, Berlinische Galerie, Düsseldorfis Kunstsammlung Nordrhein-Westfaleni hoone, Groningeni kunstimuuseum, Pinakothek der Moderne Münchenis, MAS Antwerpen, Millesgården Stockholmis, Bornholmi kunstimuuseum, Dresdeni galerii, The Wallace Collection Londonis, Kunsthaus Graz, Pariisi moodsa kunsti muuseum, Belvedere Muuseum Viinis, Foam ehk fotograafiamuuseum Amsterdams, Edinburghi kunstimuuseum, Praha kunstimuuseum, Wynwood Miamis, Lentose kunstimuuseum Austrias Linzis, Yokosuka moodsa kunsti muuseum, Helsingi kunstimuuseum ehk HAM, Ateneum - kunstimuuseum Helsingis, National Gallery Londonis ja Läti kunstimuuseum Riias.

Eestis asuvatest muuseumitest nimetatakse lisaks Kumule veel ERM-i, Viinistu kunstimuuseumit, Fotografiskat, Kadrioru kunstimuuseumit ja Pallase galeriid.

Kokkuvõtlikult arvatakse, et muuseum on palju rohkem kui vaid pildid seintel:

- *Muuseumis peab olema ruumi olla. See on kõige olulisem, et saab tekitada oma väikese ruumi, vaadata näitust.*
- *Eestis kasutatakse ruumi hästi vähe, ikka pilt seinale ja kuju postamendi otsa, aga see on igav.*
- *Väliruumi kasutamine kunstinäitamiseks on kindlasti oluline.*
- *Ka mõttetu koridor peab olema kontseptsiooniga ja elamuse andma ja olema pidevas muutuses vastavalt näitustele.*

